

Türkçe Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi: Bir Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

Yrd. Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL

Dumlupınar Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
fulyatopcuoglu@gmail.com

Arş. Gör. Mustafa KÖSE

Dumlupınar Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
m.kose@dpu.edu.tr

Özet: Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutumlarını ölçmek için Likert tipi maddelerden oluşan geçerli ve güvenilir bir tutum ölçeği geliştirme amaçlanmıştır. 35 maddeden oluşan ölçek taslağı 251 öğrenciden oluşan gruba uygulanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkindeğeri, 0,909 Bartlett's Küresellik Testi değeri ise [$\chi^2=4046,967$; $df=595$, $p<.000$] bulunmuştur. Bu değerlerle ölçeğin faktör analizine uygunluğu tespit edildikten sonra faktör analizi yapılmıştır. Faktör ve güvenilirlik analizi sonuçlarına göre faktör değeri düşük olan ve binişiklik yaratan 7 madde ve düzeltilmiş madde toplam korelasyonu düşük olan 1 madde elenmiştir. Analiz sonrasında 35 maddelik taslak ölçekten 27 maddelik Likert tipi ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin kapsam geçerliliği uzman görüşleri alınarak sağlanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için 251 öğrenciye açıklayıcı faktör analizi ve 207 kişiye doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin toplamı ile faktörler arası ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik kat sayısı ,914 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu bulgularla ölçeğin geçerli, güvenilir olduğu ve ölçmek istediği tutumu ölçtüğü söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Ölçek, tutum, Türkçe dersi tutum ölçeği, güvenilirlik, geçerlilik

Developing a Turkish Lesson Attitude Scale: A Validity and Reliability Study

Abstract: Purpose of this study is developed a reliable and valid scale of attitude towards Turkish course for middle school Students. 35 items was applied to the group consisting of 251 students for validity and reliability studies. Value of Kaiser-Meyer-Olkin was .909. Value of Bartlett's Sphericity Test was found [$\chi^2=4046,967$; $df=595$, $p<.000$] for the scale. Factor analysis was conducted after these values were in conformity with the scale. 7 items which factors with low value and create do overlap were removed from the scale according to the results of factor and reliability analysis. Likert type scale which has 27 items is developed from Draft scale which has 35 items after analysis. Content validity of the scale is achieved by expert opinion. Exploratory factor analysis for 251 students and confirmative factor analysis for 207 students were conducted for construct validity. Pearson's correlation coefficients were calculated for determine the relationship with the sum of all item and factors of scale. The Cronbach's alpha reliability coefficient is found .914. There resulting with these findings are said that scale is valid, reliable, and measure the attitude that which want to measure.

Key Words: Scale, Turkish lesson attitude scale, reliability, validity

1. GİRİŞ

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en etkili iletişim aracıdır. Dilin etkili ve verimli kullanılabilmesi dil ile ilgili becerilerin gereken zamanda, gerektiği şekilde kazanılması ile mümkündür. Bu kazanımlar da ana dili öğretimi ile başlamaktadır. Ana dili öğretimi ise öncelikle ailede ve yakın çevrede daha sonra okulda başlar.

Bireyin kendini anlaması, çevresini anlaması hatta yorumlaması ve zamanın gelişmelerini takip edebilmesi kendi ana dilini iyi özümsemesi, kavraması ve amacına uygun olarak kullanabilmesi ile mümkündür. Güneş (2013:1) dile ve dil öğretimine ağırlık vermeyen bir ülkenin geleceğe kapılarını kapatmış olduğunu, kalkınma için sadece sanayi, tarım ve sağlık alanındaki gelişmelerin yeterli olmadığını belirtmekte, dili ve zihni gelişmiş akıllı insanlar yetiştirmek gerektiğine değinmektedir. Bu durumun bilincinde olan ülkelerin dil öğretimine ağırlık verdiğini de eklemektedir.

Ana dili öğretiminin iki temel ögesi anlama ve anlatmadır: Anlama, dinleme ve okuma becerilerini; anlatma ise, konuşma ve yazma becerilerini kapsar. Ülkemizde ana dili öğretimi Türkçe dersleri ile verilmektedir. Türkçe dersleri ise Türkçe öğretim programlarına göre şekillendirilip yürütülmektedir.

Türkçe öğretim programları (1-5) ve (6-8) yapılandırmacılık yaklaşımına göre hazırlanmıştır. Yapılandırmacılığın temelinde ise bilgiyi yeniden yapılandırmak ve öğrenciyi merkeze alarak aktif rol almasını sağlamak bulunmaktadır. “İlköğretim ikinci kademe (6, 7 ve 8. sınıf) Türkçe Dersi Öğretim Programı okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma temel dil becerileri ile dil bilgisinden oluşmaktadır. Bu temel dil becerileri hem kendi içinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir” (MEB, 2006:5).

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir (MEB, 2006: 3). Ayrıca Türkçe Öğretim Programı’nda Türkçenin öğretiminde sadece temel dil becerileri olan okuma, yazma, konuşma, dinleme/izleme değil aynı zamanda anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz- sentez yapma yorumlama ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerin de geliştirilmesi hedeflenmektedir. Buradan hareketle bahsi geçen hedefler doğrultusunda işlenen Türkçe derslerinin önemi bir kat daha artmaktadır.

Türkçe dersi, öğretim sürecinde öğrencinin başarısını etkileyen en önemli etkenlerden biridir. Çünkü ana dili dersi, öğrencilere hem şimdi hem de gelecekte dil kullanımı açısından beklentilere cevap verebilecek becerileri kazandıracak şekilde düzenlenmiştir. Türkçe dersi çocuğun ilk olarak anlama ve anlatma gücünü geliştirmesi, daha sonra kültürünü öğrenip yordaması, evrensel kültüre ve sanat eserlerini anlamlandırması için önem taşımaktadır. Temel dil becerilerini kazanmaları ve geliştirerek bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerini sağlamaları açısından da Türkçe dersinden faydalanılmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin ana dillerine karşı sevgi duymaları da Türkçe dersi ile mümkündür.

İnsan sözcüklerle düşünür. Çocuk başlangıçta yakın çevresinde edindiği sınırlı sözcük dağarcığını Türkçe dersindeki dinleme, okuma, konuşma ve yazma etkinlikleri ile zenginleştirir ve bir sisteme bağlar. Türkçe dersi ayrıca diğer derslerde de kullanıldığı için titiz bir eğitim-öğretim süreci gerektirmektedir.

Türkçe dersinde başarısız olan çocukların zaman zaman derse karşı olumsuz düşüncelere sahip olduğu gözlenmektedir. Bu durumun nedenini belirlemek ve gözlemlerle belirlenen bir durumu ölçmek için bir tutum ölçeğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Tutum kelimesi Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "tutulan yol, tavır" olarak yer almaktadır (TDK, 2011: 2393). Tutum, bireyin çevresindeki herhangi bir olgu veya nesneye karşı sahip olduğu tepki eğilimi olarak da tanımlanabilir (İnceoğlu, 2000:1). Tutumlar davranışlarla ilişkilidir. Çünkü tutumlar, etkiledikleri davranışlar gözlemlenerek anlaşılabilir. Ayrıca tutum, davranışın ardında bulunan zihinsel bir hazırlık olduğu için doğrudan değil dolaylı olarak ölçülebilmektedir (Özbay, Bağcı ve Uyar, 2008). Tutumun davranışlarını aile, çevre, genetik, sosyal iletişim gibi birçok şey etkileyebilmektedir. Okul çağındaki bir çocuğu okula gelene kadar genetik, aile ve çevre gibi faktörler etkilerken okulla birlikte öğretmeni ve okul ortamı etkilemeye başlamaktadır. Bu da tutumunda değişikliklere neden olacaktır.

Buradan hareketle öğrenci üzerinde öğretmenin ve dersin önemi yadsınamaz. Ortaokulda Türkçe dersi, haftalık ders saatleri toplamı düşünüldüğünde en ağırlıklı derstir. Türkçe dersi ayrıca ana dili olduğu için hem Türkçe dersindeki becerilerin öğretiminde hem de diğer derslerin öğretiminde kullanılmaktadır. Okuduğunu anlama ve akademik başarı arasında doğrudan ilişki olduğu araştırmalarla da dile getirilmektedir. Bu durum da dersin önemini bir kat daha artırmaktadır. Bu nedenle öğrencinin Türkçe dersine olan tutumu diğer derslere olan tutumunu da etkilemektedir.

Öğrencilerin eğitimi boyunca aldıkları derslere olan tutumları, ilerideki eğitim ve hatta meslek hayatlarında oluşturacakları davranışlar ve kazanımları önemli ölçüde etkilemektedir. Son yıllarda eğitimle ilgili araştırmalar, bireyin öğrenilecek materyale, öğretmene, öğrenim gördüğü konu alanına yönelik tutumlarının okul başarılarını etkilediğini ortaya koymaktadır (Ağgön ve Yazıcı, 2010).

Yukarıda sıralanan sebeplerle öğrencinin Türkçe dersini sevmesi ve Türkçe dersine karşı olumlu bir tutum geliştirilmesi beklenmektedir. Literatür incelendiğinde Türkçe dersine yönelik tutumun incelenmesi (Deniz ve Tuna, 2006), Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı Türkçe dersine yönelik tutum ölçeği (MEB, 2006: 233), Türkçe Öğretimi kitaplarında bulunan Türkçe dersine yönelik tutum ölçeği (Özbay, 2007:183)ya da Türkçenin temel dil becerinden okuma, yazma, konuşma, dinleme ilgili ayrı ayrı tutum ölçeği çalışmaları gözlense de (Çakıcı, 2005; Gömleksiz, 2004; İşeri ve Ünal, 2010; Karasakaloğlu ve Saracaloğlu, 2009; Özbay, Bağcı, Uyar, 2008; Sallabaş, 2013; Sallabaş, 2008; Sevim, 2012; Ünal, 2006; Yalınkılıç, 2007; Yıldız ve Yavuz, 2012; Yücel, 2005) Türkçe dersine yönelik "geçerlik ve güvenirlik çalışması" yapılmış özellikle "Türkçe dersi tutum ölçeği geliştirilmesi amaçlanan" herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Çalışmanın amacı öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçme aracı geliştirme ve bu aracın geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, Türkçe Dersi Tutum Ölçeği'nin yapı geçerliliğini ve iç tutarlılık güvenirlik katsayısını belirlemeye yönelik olarak hazırlanan ölçekleme temelli bir araştırmadır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu açılımlayıcı faktör analizi için; 2012-2013 eğitim-öğretim yılının bahar yarıyılında Kütahya ili devlet ortaokullarının 6, 7 ve 8. sınıflarında öğrenim görmekte olan ve rastlantısal olarak seçilen toplam 251 öğrenci oluşturmaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi için ise; aynı sınıf gruplarında eğitim gören 207 farklı öğrenciyle çalışılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında madde analizi ve faktör analizi için madde sayısının beş katı kadar denek kullanılması gerekmektedir (Tezbaşaran, 1997; Tavşancıl, 2010).

2.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Türkçe dersine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesinde izlenen aşamalar şunlardır (Karasar, 1999: 139-143; Balcı, 1995: 142-143):

1. Madde Havuzu Oluşturma Aşaması
2. Uzman Görüşüne Başvurma Aşaması
3. Ön Deneme Aşaması
4. Faktör Analizi Aşaması
 - 4.1. Açımlayıcı Faktör Analizi
 - 4.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi
5. Güvenirlik Hesaplama Aşaması

2.2.1. Madde Havuzu Oluşturma Aşaması

Türkçe dersi tutum ölçeği geliştirilmesi amacıyla öncelikle ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine, Türkçe dersine ilgilerine ilişkin duygu ve düşüncelerinin yer aldığı bir kompozisyon yazdırılmıştır. İçerik analizi ile çözümlenen kompozisyonlardan 91 adet olumlu ve olumsuz madde, havuzda biriktirildikten sonra Türkçe öğretmenlerinin ve Türkçe Eğitimi Bölümü öğretim elemanlarının görüşlerinden de yararlanılarak 40 adet olumlu ve olumsuz tutum maddesi oluşturulmuştur. Hazırlanan maddelerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal ifadeleri içermesine dikkat edilmiştir. Bu maddelerin oluşturulması sırasında gerekli literatür taraması yapılmış ve Türkçe alanında geliştirilmiş tutum ölçekleri incelenmiştir (MEB, 2006; Çakıcı, 2005; Gömleksiz, 2004; İşeri ve Ünal, 2010; Karasakaloğlu ve Saracaloğlu, 2009; Özbay, 2007; Özbay, Bağcı, Uyar, 2008; Sallabaş, 2013; Sallabaş, 2008; Sevim, 2012; Ünal, 2006; Yalınkılıç, 2007; Yıldız ve Yavuz, 2012; Yücel, 2005).

Tutum maddeleri oluşturulurken, maddelerin olumlu ve olumsuz olarak ifade edilip, olgusal ifadelerin olmamasına dikkat edilmiştir. Ölçek maddeleri yalın ve anlaşılır bir dille ifade edilmiştir. Bir maddede birden fazla yargı/düşünce/duyuş olmamasına dikkat edilmiştir. Ölçekte kullanılan olumlu maddeler için “tamamen katılıyorum” (5) ve katılıyorum (4) ifadeleri; olumsuz maddeler için “hiç katılmıyorum”(1) ve “katılmıyorum”(2) ifadeleri kullanılmıştır. Olumlu ve olumsuz bir fikir içermeyen maddeler için ise “kararsızım”(3) ifadesi kullanılmıştır.

2.2.2. Uzman Görüşüne Başvurma Aşaması (Kapsam Geçerliliği)

Geçerlik, testin bireyin ölçülmek istenen özelliğini ne derece doğru ölçtüğüyle ilgili bir kavramdır. Testi oluşturan maddelerin ölçülmek istenilen davranışı ölçmede nicelik ve nitelik olarak yeterli olup olmadığının göstergesi olan kapsam geçerliliğini test etmede sıkça kullanılan yöntemlerden biri de uzman görüşlerine başvurmaktır (Büyüköztürk, 2012: 167-168). Hazırlanan 40 maddeli taslak ölçek Türkçe eğitimi alanında çalışma yapan üç öğretim üyesinin, beş yüksek lisans öğrencisinin ve farklı ortaokullarda görev yapan dört Türkçe öğretmenin

görüş ve önerileri doğrultusunda gözden geçirilmiştir. Alt maddelerin yaklaşık olarak yer alması ve her alt başlık için yakın sayıda olumlu ve olumsuz maddenin bulunması gerektiği hatırlatılmış ve 5 madde ölçekten çıkarıldıktan sonra yeniden düzenlenerek 35 tutum cümlesi içeren bir ölçek taslağı olarak ön deneme aşamasına hazır hâle getirilmiştir. Maddelerin 27 tanesi olumlu, 8 tanesi olumsuz ifade içermektedir. Bu maddeler rastlantısal bir şekilde sıralanmıştır. Ayrıca ölçeğin üst kısmına öğrencinin kişisel bilgilerini içeren bir bölüm de eklenmiştir.

2.2.3. Ön Deneme Aşaması

Ön deneme aşamasında taslak ölçeğin dil ve anlaşılabilirlik açısından değerlendirilmesi amacıyla ölçek beş öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerin anlayamadıkları maddeler düzenlenmiştir. Uygulamanın sonunda 35 tutum maddesinin yaklaşık 15-20 dakika içinde yanıtlandırabileceği belirlenmiştir. Böylece zaman faktörünün iç güvenirliliği etkilememesi sağlanmaya çalışılmıştır. Böylelikle son şekli verilen 35 maddelik taslak ölçek formu geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılması için uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

2.2.4. Yapı Geçerliliği

2.2.4.1. Açıklayıcı Faktör Analizi

Testin ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı (faktörü) doğru bir şekilde ölçebilme derecesi yani hazırlanan soruların belirtilen özellikleri ne derece doğru ölçtüğü “yapı geçerliliği” ile ilgilidir (Büyüköztürk, 2012: 168). Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek için temel bileşenler analizi yöntemine dayanan açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

Likert tipi tutum ölçeklerinde tutumların maddelere verilen derecelerin toplamı ile hesaplanmasından dolayı olumsuz maddelerin 1, 2, 3, 4, 5 puana dönüştürülmesi için SPSS programının “recode” özelliğinden faydalanılmıştır. Ölçek SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

2.2.4.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi, gizil değişkenler ile ilgili kuramların test edilmesine dayanan ve ileri düzey araştırmalarda kullanılan gelişmiş bir tekniktir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Doğrulayıcı faktör analizi, daha önceden tanımlanmış ve sınırlandırılmış bir yapının, bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığının test edildiği bir analizdir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Doğrulayıcı faktör analizi, yapı geçerliliğini değerlendirmek amacıyla kullanılır (Maruyama, 1998).

Doğrulamalı faktör analizi yapmak için verilere gerekli dönüştürmeler yapılmış ve LISREL paket programı yardımıyla uyum istatistikleri hesaplanmıştır.

2.2.5. Güvenirlik Hesaplama Aşaması

Faktör analizi sonrası son halini alan ölçeğin güvenirlik hesaplaması için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

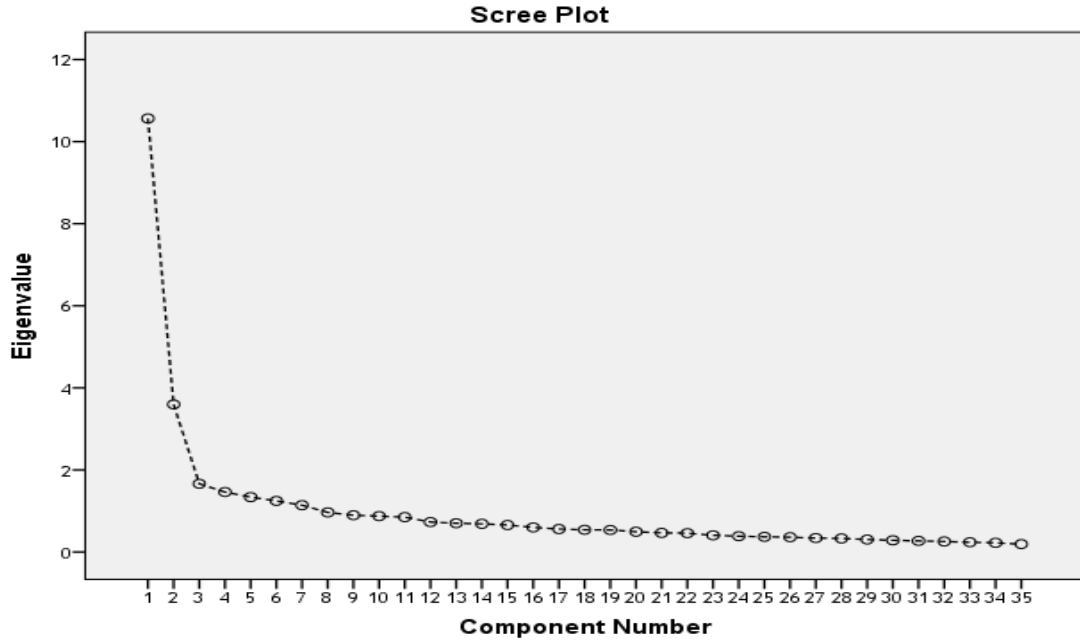
3. BULGULAR

3.1. Yapı Geçerliliği ile ilgili Bulgular

3.1.1. Açıklayıcı Faktör Analizi ile İlgili Bulgular

Ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin bilgi toplamak amacıyla “Dönüştürülmüş Temel Bileşenler Analizi”nden faydalanılmıştır. Ayrıca ölçekten alınan toplam puanlarla ölçüt olarak alınan alt boyutlardan elde edilen puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemeden önce faktör analizine uygun olup olmadığı Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısıyla, korelasyon matrisinin birim matrisine eşit olup olmadığı ise Barlett Küresellik testi ile ölçülmüştür. KMO değerinin yüksek olması ölçekteki değişkenlerin her birinin diğer değişkenler tarafından çok iyi bir şekilde tahmin edilebileceğini gösterir. Çalışmada KMO değerinin .909 olduğu görülmektedir. Bu da 0.90 üzerinde olduğu için “mükemmel” olarak yorumlanabilir (Akt. Çokluk vd. 2010: 207). Barlett Küresellik Testi değeri de [$\chi^2=4046,967$; $df=595$, $p<.000$] anlamlı bulunmuştur. Her iki sonuç da dikkate alındığında veri setinin açıklayıcı faktör analizine uygun olduğu görülmektedir.



Şekil 1: Türkçe Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Yığılma Grafiği

Ölçeğin faktör sayısına karar verebilmek amacıyla Tablo 3'de verilen faktörlerin açıkladığı varyans değerleri ve Şekil 1'de verilen scree plot incelenmiş ölçeğin 3 faktörlü olmasına karar verilmiştir.

Ölçekteki maddelerin hangilerinin ölçekte kalacağına karar vermek amacıyla temel bileşenler analizi ve varimax döndürme tekniği kullanılmıştır. Tabachnick ve Fidell'e (2010) göre temel bir kural olarak her bir değişkenin yük değerinin 0.32 ve daha üzerinde değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle faktör yük değerinin 0.32'nin üzerinde olmasına ve bir maddenin iki faktör için yüksek yük değeri verdiğinde yük değerleri arasındaki farkın binişiklik yaratmaması için en az .10 olmasına dikkat edilmiştir (Çokluk ve diğerleri, 2010). Ayrıca maddelerin güvenirlikleri için 0.20'in üzerinde olmasına özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda analiz tekrarlanarak maddeler seçilmiştir.

Bu ölçütler dikkate alınarak yapılan faktör analizi sonucunda 2, 5, 7, 8, 10, 17 ve 28 numaralı toplam 7 madde binişiklik yarattığı ve 4. madde ise düzeltilmiş madde toplam korelasyonu .20'nin altında kaldığı için çıkarılmıştır. Ölçekte 3 faktörde toplam 27 madde kalmıştır. Analiz sonuçlarına göre hangi maddenin ne kadar yük değeri aldığı ve madde toplam korelasyonu Tablo2'de verilmektedir.

Tablo 2: Türkçe Dersi Tutum Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler ve maddeler		Döndürülmüş faktör yük değeri	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu
1. FAKTÖR: Derse Yönelik İlgil ve Sevgi			
M32	Türkçe ders saatlerinin daha fazla olması gerekir.	.741	.625
M26	Türkçe dersinin olduğu günleri sabırsızlıkla beklerim.	.731	.702
M15	Boş zamanlarımın çoğunu Türkçe dersine ayırmak isterim.	.729	.523
M3	Türkçe dersi kadar eğlenceli bir ders yoktur.	.728	.624
M33	Türkçe dersinin işlenişi ilgi çekicidir.	.724	.664
M34	Arkadaşlarımla Türkçe ile ilgili konularda konuşmaktan zevk duyarım.	.707	.670
M23	Türkçe dersine sevinerek gelirim.	.702	.764
M1	Türkçe dersi beni mutlu eder.	.654	.683
M24	Türkçe dersi en çok katıldığım derstir.	.648	.680
M19	Türkçe dersi eğlenceli bir şekilde işlenir.	.647	.622
M12	İleride mesleğimin Türkçe ile ilgili olmasını isterim.	.646	.492
M36	Türkçe dersine çalışmak zamanı iyi değerlendirmektir.	.632	.658
M22	İleride Türkçe öğretmeni olmak isterim.	.628	.445
M14	Türkçe dersi bana diğer derslerden daha önemli gelir.	.596	.474
M37	Türkçe dersi olmasa bu kadar sosyal olamazdım.	.556	.513
2. FAKTÖR: Derse İlişkin Olumsuz Tutumlar			
M18	Türkçe dersi bana göre gereksiz bir derstir.	.763	.404
M25	Türkçe dersinde genelde huzursuz olurum.	.761	.492
M30	Türkçe dersi olmasa hiçbir şey kaybetmem.	.740	.320
M13	Türkçe dersi sıkıcı bir derstir.	.696	.608
M35	Bazı öğrencilerin Türkçe dersini bu kadar sevmelerine anlam veremem.	.659	.405
M38	Türkçe dersi için ders dışında ayrıca zaman ayırmaya gerek yoktur.	.657	.205
M6	Türkçe dersine çalışırken canım sıkılır.	.626	.467
M40	Türkçe dersinde kendimi rahat hissetmem.	.539	.232
3. FAKTÖR: Derse Yönelik Etkinlikler			
M11	Türkçe dersinde şiir okumaktan zevk alırım.	.791	.435
M21	Türkçe dersi ile ilgili tiyatro etkinliklerinde görev almaktan mutluluk duyarım.	.761	.353
M9	Türkçe dersi ile ilgili etkinliklerde görev almayı severim.	.652	.552
M16	Türkçe ders kitabındaki metinleri okumak zevklidir.	.474	.442

Tablo 3: Türkçe Dersi Tutum Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	Varyans yüzdesi (%)	Toplam Varyans (%)
Faktör 1: Derse Yönelik İlgi ve Sevgi	27,608	27,608
Faktör 2: Derse İlişkin Olumsuz Tutumlar	15,950	43,557
Faktör 3: Derse Yönelik Etkinlikler	9,189	52,746

Tablo 2’de de görüldüğü gibi ölçeğin tümü toplam varyansın %52,746’sını karşılamaktadır. Açıklanan varyansın yüksek olması, ilgili kavram ya da yapının ne denli iyi ölçüldüğünün bir ölçütü olarak yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2012).

Tablo 2 ve Tablo 3’de görüldüğü gibi kalan 27 maddeye ilişkin faktör yükleri ,791 ile ,474 arasında değişmektedir. Ölçekteki maddelerin 15’i birinci faktörde, 8’i ikinci faktörde, ve 4’ü üçüncü faktörde yer almaktadır.

Türkçe Dersi Tutum Ölçeği’nin ilk boyutu olan “*Derse Yönelik İlgi ve Sevgi*” boyutunda 15 madde yer almaktadır. Maddelerin Varimax dik döndürme yöntemiyle döndürülmüş faktör yük değerinin ,76 ile ,56 arasında değiştiği görülmektedir. Açıklanan varyans yüzdesi ise %27,6’dır.

Türkçe Dersi Tutum Ölçeği’nin ikinci boyutu olan “*Derse İlişkin Olumsuz Tutumlar*” boyutunda 8 madde bulunmaktadır. Maddelerin Varimax dik döndürme yöntemiyle döndürülmüş faktör yük değerinin ,77 ile ,54 arasında değiştiği görülmektedir. Açıklanan varyans yüzdesi ise %16’dır.

Türkçe Dersi Tutum Ölçeği’nin üçüncü boyutu olan “*Derse Yönelik Etkinlikler*” boyutunda 4 madde bulunmaktadır. Maddelerin Varimax dik döndürme yöntemiyle döndürülmüş faktör yük değerinin ,79 ile ,47 arasında değiştiği görülmektedir. Açıklanan varyans yüzdesi ise %9,2’dır.

Yapı geçerliliğine ek kanıt olarak ölçeğin boyutları ve genel toplam puanı arasındaki ilişkiler incelenmiş olup Pearson Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

Tablo 4: Ölçek Puanları İle Ölçüt Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Toplam
Faktör 1	1	,322**	,568**	,917**
Faktör 2	,322**	1	,205**	,640**
Faktör 3	,568**	,205**	1	,661**
Toplam	,917**	,640**	,661**	1

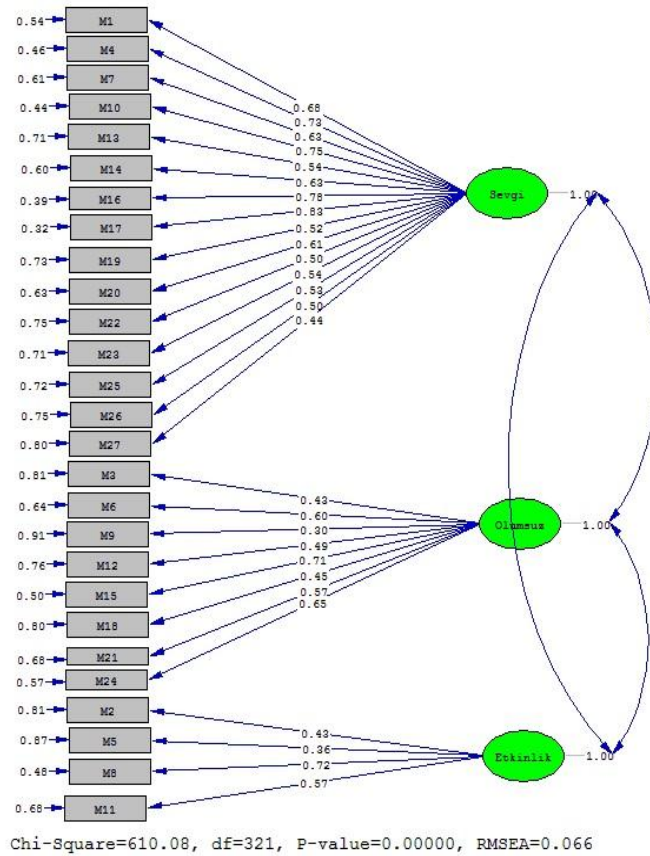
** p<0.01

Tabloda 4’de de görüldüğü gibi, ölçekten elde edilen toplam puan ile birinci faktör ($r=.91$) yüksek düzeyde, ikinci faktör ($r=.64$) ve üçüncü faktör ($r=.66$) arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki belirlenmiştir. Korelasyon katsayısının, mutlak değeri 0.70-1.00 arasında yüksek; 0.69-0.30 arasında orta; 0.29-0.00 arasında olması ise, düşük düzeyde bir ilişki olarak yorumlanmıştır (Büyüköztürk, 2012). Sonuç olarak faktörler ile maddelerin toplamları arasında yüksek bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

1.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi ile ilgili Bulgular

Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; maddelerin faktörleri açıklama oranları 0.30 ile 0.83 arasında, hata varyansları ise 0.32 ile 0.90 arasında değişmektedir. Tüm maddelerin değişkenleri açıklama oranları ve hata varyansları Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Maddelerin örtük değişkenleri açıklama oranları ve hata varyansları



Yapılan analiz sonucunda uyum indeksleri; $\chi^2 = 610,08$ (sd:321), $\chi^2/sd=1,90$, RMSEA=0,066, GFI=0,85, SRMR=0,072, CFI=0,86, NNFI=0,85 olarak bulunmuştur. χ^2/sd oranının 3’ün altında olması mükemmel uyuma işaret etmektedir. RMSEA incelendiğinde; 0,066 değerinin 0,08’den küçük olması nedeniyle (Jöreskog ve Sörbom, 1993) iyi uyum gösterdiği

söylenbilir. Standardize edilmiş RMR (SRMR) uyum indeksinin 0,072 olduğu görülmektedir. Bu değerin 0,08'in altında olması iyi uyuma işarettir. CFI, GFI ve NNFI uyum indekslerinin, 0,90 değerinin altında kalması nedeniyle yapının; zayıf veya orta derecede uyum sağladığı yorumu yapılabilir. Uyum indeksleri genel olarak değerlendirildiğinde; yapının genel olarak iyi veya orta düzeyde uyum gösterdiği söylenebilir.

3.2. Güvenirlik ile İlgili Bulgular

Türkçe Dersi Tutum Ölçeğinin güvenirliliğini belirlemek için yapılan iç tutarlılık çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa İç Tutarlılık katsayısı 0,915 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktörlerine göre güvenirliliği ise Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5: Faktörlerin Güvenirlik Katsayıları

Türkçe Dersi Tutum Ölçeği	Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayısı
Faktör 1: Derse Yönelik İlgi ve Sevgi	$\alpha = .927$
Faktör 2: Derse İlişkin Olumsuz Tutumlar	$\alpha = .842$
Faktör 3: Derse Yönelik Etkinlikler	$\alpha = .732$

Türkçe Dersi Tutum Ölçeği incelendiğinde ölçeğin iç tutarlılık katsayıları; birinci boyut olan "Derse Yönelik İlgi ve Sevgi" boyutu için .927 ikinci boyut olan "Derse İlişkin Olumsuz Tutumlar" boyutu için .842 ve üçüncü boyut olan "Derse Yönelik Etkinlikler" boyutu için .732'dir. Bu durumda ölçeği oluşturan maddelerin birbiriyle tutarlı olduğunu ve ölçmek istediği tutumu yansıttığını söylemek mümkündür.

Tablo 6: Faktörlerin ve Ölçeğin Alt-Üst Grup Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

Faktör	N	x	S	sd	T	p	
Faktör 1	Alt Grup	68	33,03	6,56	134	-33,989	,000*
	Üst Grup	68	65,76	4,48			
Faktör 2	Alt Grup	68	20,22	5,54	134	-25,468	,000*
	Üst Grup	68	38,02	1,58			
Faktör 3	Alt Grup	68	9,60	2,08	134	35,773	,000*
	Üst Grup	68	19,24	,77			
Tüm Ölçek	Alt Grup	68	69,86	11,89	134	-29,174	,000*
	Üst Grup	68	117,16	6,09			

*p<0,05

Ölçeğin ve faktörlerin ayırt edicilik gücünü belirlemeye yönelik her bir faktör ve ölçek için üst grup ve alt grup Türkçe dersine ilişkin tutum puanları, ortalamaları arasındaki farkın t değeri hesaplanmıştır. Öncelikle öz yeterlilik puanları yüksekten düşüğe doğru sıralanmış; alt ve üst gruplar tüm anketlerin %27'sini oluşturan 68'er kişiden oluşturulmuştur. Tablo 6 incelendiğinde; tüm faktörlerin ve ölçeğin tamamında, %27'lik alt grup ve üst grupları arasında

manidar bir fark görülmektedir. Bu fark faktörlerin ve ölçeğin alt ve üst grupları ayırt edebildiğini göstermektedir.

Bu ölçeğin son formunda yapılan analizler sonucu elde edilebilecek en düşük puan 27, en yüksek puan ise 135'tir. Ölçek puanlarının tutumun en olumsuz ucundan en olumlu ucuna kadar olan tutum öğelerini kapsamı için dizi genişliğinin 108 olması beklenmektedir. Ölçeğin beklenen genişliği büyük bir kısmını kapsadığı görülmektedir.

2. SONUÇ

Öğrencilerin eğitimleri boyunca aldıkları derslere olan tutumlarının, ilerideki eğitim ve hatta meslek hayatlarında oluşturacakları davranışları ve kazanımları önemli ölçüde etkileyeceği yapılan çalışmalarla belirlenmiştir. Türkçe dersinin hem ana dili olması hem de okulda toplam ders saatinin fazla olması, Türkçe dersine olan tutumunun önemini artırmaktadır. Bu sebeple Türkçe dersine yönelik tutum ölçeği çalışması önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını ortaya koyma amaçlanmıştır.

Ölçek geliştirme sürecinde madde havuzu oluşturma aşamasında öncelikle ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine, Türkçe dersine ilgilerine ilişkin duygu ve düşüncelerinin yer aldığı bir kompozisyon yazdırılmıştır. İçerik analizi ile çıkarılan maddelerle hazırlanan taslak ölçek uzman görüşüne sunulmuş ve ön deneme aşamasından sonra 251 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır.

Ölçeğin analizleri SPSS 20.0 kullanılarak yapılmıştır. Çalışmada KMO değerinin .909 olduğu görülmektedir. Bu da 0.90 üzerinde olduğu için mükemmel olarak yorumlanabilir. Barlett Küresellik Testi değeri de [$\chi^2=4046,967$; $df=595$, $p<.000$] anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlardan hareketle açımlayıcı faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Uygulanan ölçekte yer alan 35 madde analiz edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre 27 maddeli 3 alt boyutlu 5'li likert tipinde bir ölçek elde edilmiştir. Maddelerin 19'u olumsuz, 8'i olumlu yargı içermektedir.

Doğrulayıcı faktör analizi ilk gruptan farklı 207 öğrenci verisi üzerinde LISREL 8.51 ile yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; uyum indekslerinin geneline bakıldığında yapının iyi veya orta düzeyde uyum gösterdiği söylenebilir.

Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek için yapılan iç tutarlılık çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa İç Tutarlılık katsayısı 0,915 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları; birinci boyut

olan “Derse Yönelik İlgil ve Sevgi” boyutu için .927 ikinci boyut olan “Derse İlişkin Olumsuz Tutumlar” boyutu için .842 ve üçüncü boyut olan “Derse Yönelik Etkinlikler” boyutu için .732’dir. Bu durumda ölçeği oluşturan maddelerin birbirleriyle tutarlı olduğu ve ölçmek istediği tutumu yansıttığını söylemek mümkündür.

Ölçeğin ve faktörlerin ayırt edicilik gücünü belirlemeye yönelik her bir faktör ve ölçek için %27 üst grup ve %27 alt grup Türkçe dersine ilişkin tutum puanları, ortalamaları arasındaki farkın t değeri hesaplanmıştır. Bu fark faktörlerin ve ölçeğin alt ve üst grupları ayırt edebildiğini göstermektedir.

Ölçeğin son formunda yapılan analizler sonucu elde edilebilecek en düşük puan 27, en yüksek puan ise 135’tir. Ölçek puanlarının tutumun en olumsuz ucundan en olumlu ucuna kadar olan tutum öğelerini kapsamaları için dizi genişliğinin 108 olması beklenmektedir. Ölçeğin beklenen genişliğin büyük bir kısmını kapsadığı görülmektedir.

Yapılan geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarından sonra ölçeğin Türkçe dersine yönelik tutumu ölçebilecek özellikte olduğu ifade edilebilir. Geliştirilen bu ölçeğin öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarını ölçmede yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ağgön, E. ve Yazıcı, M. (2010). Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları (Erzincan Üniversitesi Örneği). *9.Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildirileri*, Elazığ, s. 1072-1074.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çakıcı, D. (2005). *Ön Örgütleyicilerin Okumaya Yönelik Tutum ve Okuduğunu Anlama Üzerindeki Etkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çokluk, Ö, Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi
- Deniz, S.; Tuna, S. (2006). İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe Dersine Yönelik tutumları: Köyceğiz Örnekleme, *Milli Eğitim Dergisi*, 170: 339
- Gömlüksiz, M.N. (2004). Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Bir Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(14),185–195.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe Öğretimi Yaklaşım ve Modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- İnceoğlu, M. (2000). *Tutum-Algı İletişim*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- İşeri, K. ve Ünal, E. (2010). Yazma Eğilimi Ölçeği’nin Türkçeye Uyarlanması. *Eğitim ve Bilim*. 35 (155), 104-117.
- Jöroskog, K. G. ve Sörbom, D. (1993). Lisrel 8: *Structural Equation Modeling with the Simplis Command Language*. Lincolnwood: Scientific Software International, Inc.

- Karasakaloğlu N. ve Saracaloğlu A. S. (2009). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Türkçe Derslerine Yönelik Tutumları, Akademik Benlik Tasarımları ile Başarıları Arasındaki İlişki. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(1), 343-362.
- Maruyama, G.M. (1998). *Basics of Structural Equation Modeling (First Edition)*. CA: Sage Publications, Inc.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar)Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M., Bağcı, H. ve Uyar, Y. (2008). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Çeşitli değişkenlere göre Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.9(15), 117–136.
- Özbay, M. ve Uyar, Y. (2009) İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *E-Journal of New World Science Academy*. 4(2), 632-651.
- Sallabaş, M.E. (2013). Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenler İçin Konuşma Öz Yeterlik Ölçeği: Geçerlilik Ve Güvenirlik Çalışması, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 36, 261-270.
- Sallabaş, M.E. (2008). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumları ve Okuduğunu Anlama Becerileri Arasındaki İlişki, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9(16), 141-155.
- Sevim, O. (2012). Öğretmen Adaylarına Yönelik Konuşma Kaygısı Ölçeği: Bir Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Studies*, 7(2), 927-937.
- Tabachnick, B. G. Ve Fidell, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics* (4th ed.). MA: Allyn& Bacon.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, Halil (1997). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Mars Matbaası.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- UYTES (1995). *SPSS Bilgisayar Paket Kullanma Kursu Ders Notları (Uluslararası İleri Teknoloji Sistemleri)*. Elazığ: Ders Notu.
- Ünal, E. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerileri İle Okuduğunu Anlama ve Okumaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Yalınkılıç, K. (2007). Türkçe Öğretmen Adaylarının Okumaya İlişkin Tutum ve Görüşleri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 1(1), 225-241.
- Yıldız, D.C ve Yavuz, M. (2012). Etkili Konuşma Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Turkish Studies*. 7(2), 319-334
- Yücel, G. (2005). *Okulöncesinde Okuma Tutumları Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

SUMMARY

Students' attitudes towards the course effect behaviors and outcomes in later life. Turkish courses are used in the teaching of skills in Turkish courses and also in the teaching of other courses. Therefore, students, who speak Turkish as native like the Turkish course and develop a positive attitude towards the Turkish course, is expected.

Purpose of this study is developed a reliable and valid scale of attitude towards Turkish course for middle school Students. Draft items was applied to the study group consisting of 251 students who continued school in 2012-2013 academic year in Kütahya for exploratory factor analysis. 207 students are chosen from same pool for confirmative factor analysis.

The following steps were followed in the development of the attitude scale on Turkish course:

Creating Item Pool Stage: Firstly, Compositions about interests and thoughts on Turkish Course are written by students who continued middle school. Positive and negative 91 items are created from compositions. 51 items are removed after first consultation with Turkish Education Department instructors.

Contacting Expert Opinion Stage: Draft scale which has 40 items were consulted again with three Turkish Education instructors, five master students and four teachers. After the second consultation 35 items (27 positive, 8 negative) remained.

Pre-trial Stage: Draft scale was applied five middle school students for examine scale's language and understanding.

Factor Analysis Stage: Exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis was conducted for this stage.

Exploratory factor analysis: Value of Kaiser Meyer Olkin was .909. Value of Bartlett's Sphericity Test was found [$\chi^2=4046,967$; $df=595$, $p<.000$] for the scale. Factor analysis was conducted after these values were in conformity with the scale. Factor analysis was conducted after these values were in conformity with the scale. Scree Plot was examined and determined 3 factors. 7 items which factors with low value and created overlap were removed from the scale according to the results of factor and reliability analysis. Items factor loadings are between .791 and .474. First factor has 15 items, second factor has 8 items and third factor has 3 items.

Confirmative factor analysis: Items of the factors explaining ratio between .30 and .83, the error variance varies between .32 and .90 according to confirmative factor analysis results. Fit indexes were found $\chi^2 = 610,08$ (sd:321), $\chi^2/sd=1,90$, RMSEA=0,066, GFI=0,85, SRMR=0,072, CFI=0,86, NNFI=0,85. Structure showed good or moderate fit when fit indexes.

Calculating Reliability Stage: Pearson's correlation coefficients were calculated for determine the relationship with the sum of all items and factors of scale. The Cronbach's alpha reliability coefficient is found .915. Turkish Course Attitude Scale internal consistency coefficient of the scale was analyzed; the first dimension "interest and love for the course" coefficient was .927, second dimension is

"Negative Attitude Course" coefficient was .842 and the third dimension "Activities for the course" coefficient was .732. Sub-groups which lower and upper 27% groups has meaningful difference in all factors and the entire scale. The lowest score that can be obtained 27, while the highest score is 135 as result of the analysis of this scale. The resulting with these findings are said that scale is valid, reliable, and measure the attitude that which want to measure.